

1000-talskyrkor i Bro och Stenkyrka

Bakom 1200-talskyrkan i Bro, som kan ha invigts av samme biskop Bengt i Linköping, som invigde domkyrkan i Visby år 1225, eller kanske av hans efterträdare biskop Lars, ligger en 1100-talskyrka, som framförallt framträder i tor-net med dess romanska klockhål. Men det är sannolikt, att det funnits en ännu äldre kyrka, en 1000-talskyrka, berättade landsantikvarien dr G r e t a A r w i d s s o n i samband med kyrkoinvigningen i Bro igår.

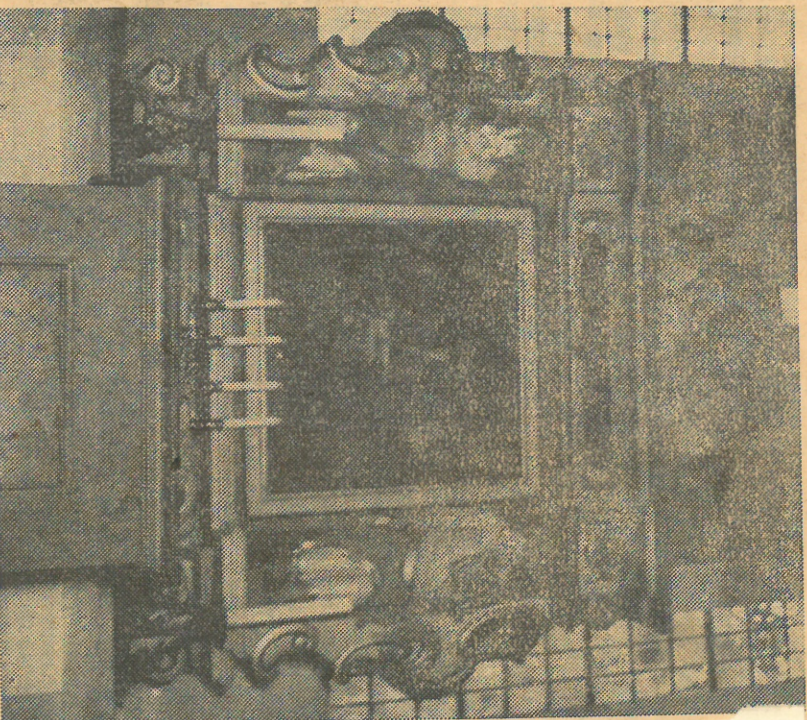
Hon framförde denna hypo-tes med anledning av de många stenar, som återfunnits i mu-rarna och som förskriva sig till förkristen tid, från 400- och 500-talen. Dessa stenar med bildristningar ha en gång stått på ett stort gravfält, som sträckt sig genom en betydande del av Bro socken. När de kommit att användas till kyrkobyggnaden i Bro, har detta icke berott på någon tradition i kullen, utan säker-ligen bara av den anledningen, att de gamla gravstenarna från järnåldersfältet fått för-falla och mist sitt värde för den tidens människor, varefter de använts som byggnadssten. Det finns en hel rad av sådana stenar på olika platser i kyr-kans murar.

Bildsten kan iaktas kl. 11.

En sådan sten har upptäckts nu under restaurationsarbetet av konstnären Erik Olsson. Stenen sitter uppe på utsidan i långhusets gavelvägg mot ös-ter, vilken reser sig över det lägre byggda koret. Den blev

ty just vid det klockslaget ligger solljuset så på vägen, att alla ristningar i stenen kunna iakttagas. Dessa stenar torde alltså ha suttit i en äldre och mindre kyrkobyggnad, som förskrivit sig från 1000-talet och de ha sedan plockats in i de nyare kyrkobyggnaderna vid deras uppförande.

En 1000-tals kyrka har också upptäckts i Stenkyrka vid den pågående restaurering. Där har man nämligen fått fram golvet till den-na mindre och äldre kyrka, och detta golv var lagt av

Altartavlan i Bro kyrka.

dylika stenar från ett hel-niskt gravfält, varför här er-bjuder sig en intressant jäm-förelse till kyrkan i Bro.

Tre offerkällor.

Kyrkan i Bro gick i forna ti-der under benämningen "Heli-ga korsets kyrka i Bro" och den har också varit betraktad som en offerkyrka. Den har två heliga offerkällor, där man ända in i vårt århundrade of-frat sina mynt. Detta gäller framför allt sjöfarande, som på detta sätt ville tillförsäkra sig lycka på sina farofylla färder. Den ena källan finns under sakristian och den andra strävt intill, ehuru utanför kyrkogårdsmuren. Men det finns en tredje källa, som ock-så är en typisk offerkälla och är belägen i ett änge på andra sidan vägen ett stycke från kyrkan. P. A. Sävne berättar, att till sjömanshuset i Visby kom sparbössor, som fartygen haft ombord och där sjömän-nen lagt pengar, och att i dessa sparbössor också fanns angr-ivet, att pengarna skulle gå till offerkyrkan i Bro.

Vad som ligger bakom be-nämningen "Heliga korsets kyrka" är icke klart. Man kan ha avsett triumfkrucifixet, men det kan också ha varit fråga om ett relikvarium, där någon del av det heliga korset från Golgata kan ha ansetts vara förvarat.

Det finns föröfvigt från se-nare tider en vacker historia från Bro. Kyrkan har också ägt ett vackert minire proce-sionskrucifix, som även varit belagt med enalj, och av det-samma finns en del relikvier kvar i Gotlands fornsal. Anled-ningen till att det finns så litet kvar av detta kors är, att soc-kenborna, när de skulle ut-vandra till Amerika, försökte att få med sig en skärva var av korset. Det förefaller, som om de ansett, att om de förde någon del av detsamma med sig, skulle det skydda dem för den förestående resans faror.

Eller finns det, frågade dr Arvidsson, någon i socknen, som har vetenskap om någon an-nan tradition, som kan förkla-

ra brobornas beteende i detta avseende?

Sin framställning i dessa spörsmål gav dr Arvidsson vid kyrkkaffet i skolan efter invig-ningshögtidigheten, men i an-slutning till högmässan i kyr-kan berättade hon också om principerna för kyrkans res-tauration. Som förut medde-lats, har kyrkans dekoration från 1700-talet bibehållits, men här och där skymtar också me-deltida motiv, vilka uppenbar-ligen ha ett helt annat konst-närligt värde än 1700-talsmå-leriet.